

IBRAHIM KEMURA

PISMENA ZAOSTAVŠTINA KNJIŽEVNIKA HUSEJNA DUBRAVIĆA—ĐOGE U GAZI HUSREVBEGOVOJ BIBLIOTECI

Fondovi Gazi Husrevbegove biblioteke nedavno su, opet, obogaćeni jednim značajnim i vrijednim poklonom — književnom zaostavštinom našeg poznatog književnika Huseina Dubravića—Đoge, čije književno stvaralaštvo zauzima značajno mjesto u razdoblju do početka drugog svjetskog rata. Obrada i eventualno objavljivanje njegovih sabranih djela tek predstoji. Poklon su izvršili njegovi nasljednici, sinovi Smail, Zijo i Nijaz.

Husein Đogo rođen je 1.V 1880. godine u siromašnoj mostarskoj porodici. Kako sam navodi, njegovo prezime Đogo, nije bilo pravo prezime nego nadimak, koji se u ono vrijeme u Hercegovini prišivao mnogima. Pravo prezime njegovih predaka bilo je Gluščević. Prezime Đogo pod kojim je bio zaveden i u matičnim knjigama promijenio je 1933. u Dubravić. Zašto nije tražio staro prezime Gluščević nije poznato. Tako su sva njegova djela od 1933. godine potpisivana prvo sa prezimenom Dubravić—Đogo, a zatim samo sa Dubravić. Često se služio pseudonimom Podhumski, jer je mahala u kojoj je rođen bila pod brdom Humom.

Osnovnu školu i tri razreda Velike gimnazije završio je u Mostaru, a onda ga roditelji pošalju u Sarajevo na učiteljsku školu. Ispit zrelosti na učiteljskoj školi položio je 1904. i iste godine službuje u Bugojnu, zatim u Konjicu (1905) gdje dobiva stipendiju za studije u Beču. Iza završenih studija u Beču na Učiteljskoj akademiji, vraća se na dužnost u Konjic (1911). U Tuzli službuje 1912. i iste godine odlazi na Trgovačku školu u Mostar, a zatim u Brčko (1915), pa Derventu (1916—1924), kada je zbog svog političkog uvjerenja reduciran. 1920. godine unaprijeđen je za profesora. Reaktiviran je ponovo 1925. kao profesor Muške učiteljske škole u Derventi, a 1926. premješten je za direktora Ženske muslimanske građanske škole i produžnog tečaja (preparandije). Kao deklariranog opozicionara šestojanuarski režim prebacuje ga 1929. u Blace, malo mjesto kod Niša. Tek 1932. uspijeva se dokopati Loznice, da je bliže Bosni, a nakon nekoliko intervencija premješten je 1935. u Tuzlu. 1941. godine postaje direktor Građanske škole u Tuzli, a 1942. premješten je u Zagreb na Državnu II građansku školu i iste godine penzionisan. Umro je 11.IX 1961. u 81. godini života u Gradačcu, gdje je i sahranjen.

Vrlo rano počeo se baviti literarnim radom; prva crtica objavljena mu je već 1900. godine. Već kao đak, a kasnije naročito s velikom marljivošću radi na prikupljanju narodnih pjesama, bilježi narodna predanja i tome slično. Kako je često premještan sa službom, upoznao je mnoge krajeve i ljude, njihove običaje i tradiciju, što će doći do izražaja u njegovu stvaralaštvu. Još kao student prikupio je znatnu građu o Ali-paši Rizvanbegoviću i napisao o njemu opširan rad koji nije objavljen. Pisao je mnogo i bio suradnik u gotovo svim muslimanskim, beletrističkim listovima između dva rata. Dosta je objavio radova u "Beharu", "Biseru", "Novom Beharu", kalendarima "Narodna uzdanica", "Gajret", "Napredak" i dr.

1927. godine aktivno učestvuje u novom pokretanju "Novog Behara" zajedno s Mulabdićem, Čauševićem, Hamdijom Kreševljakovićem i drugim muslimanskim javnim radnicima, te postaje i njegov prvi urednik. Uređivao je I, II i III godište do 18. broja (do 15. I 1930).

U bogatom književnom opusu najčešće i najuspješnije su mu kratke crtice i pripovijetke, koje odišu humorističkim duhom. Taj duh se provlači kroz sva njegova djela. Osim toga napisao je velik broj aktovki i igrokaza, koji su izvođeni s uspjehom na pozornicama Bosne i Hercegovine. Ogledao se i kao romanopisac. Njegov roman – Sreća mladog Ljubovića, koji je izlazio u "Novom Beharu", imao je velikog uspjeha kod čitalaca, a od kritike je ocijenjen kao najbolji roman iz života bosanskih Muslimana. Preveden je i na njemački jezik.

Za lirsko pjesništvo nije imao afiniteta. U njegovoj ostavštini ima dokaz i tih pokušaja (pjesma "Kroz talase"). Više ga je zanimala narodna pjesma, odnosno historijska podloga njezina nastanka. Objavio je historijat nekoliko naših poznatih narodnih pjesama.

Osim literarnih ostvarenja Dubravić se, istina s manje uspjeha, bavio i pisanjem stručnih knjiga, u koje ubrajamo:

1. Kratak pregled perzijske književnosti, objavljeno u "Biseru" 1912., a 1914. kao posebna knjiga u izdanju Muslimanske biblioteke u Mostaru (izvanredno izdanje, br. 5).
2. Pregled naše narodne i opće povijesti srednjeg vijeka, 1927. (rađen u vidu tabela).
3. Stari vijek – prijevod s njemačkog od Pinowa.

Književnu ostavštinu Dubravića, pohranjenu u Gazi Husrevbegovoj biblioteci, podijelili smo prema tematici koju obrađuje na:

- I Priče, novele, crtice,
- II Roman,
- III Dramska djela,
- IV Historijska djela i prikupljena građa i
- V Razne pribilježbe i drugi materijal

D) PRIČE, NOVELE, CRTICE NEOBJAVLJENE

1. Ahmed Lovac, Alijagin sin – 8 str.
2. U medenom mjesecu – 5 str.

3. Čiča Tošina čestitka lijepoj Francuskinji — 5 str.
4. Hadžiluk Muje Jade — 14 str.
5. Tombola — 7 str.
6. Došao gost — 7 str.
7. Jedva smo Mujagu oženili — 17 str.
8. Moj nesretni pijevac — 3 str.
9. Naš telal Hasan Bubalo — 3 str.
10. Hitnja se osvećuje — 2 str.
11. Kako sam lani promijenio stan — 6 str.
12. Gdje je cipela — 6 str.
13. Sinova tajna — 9 str.
14. Životopis Omera Betera — 38 str.
15. Neizvršena pogódba — 1 str.
16. Ružan san udovice Habibe — 4 str.
17. Nasrudin hodža kao narodni poslanik — 4 str.
18. Zelov — 9 str.
19. Mula Hasan — 9 str.
20. Prvi put u lovu — 3 str.
21. Od Mostara do Doboja pješice sa Konjem — 10 str.
22. Brkovi starog Hasice — 5 str.
23. Stari Mane ljuto žali svog mačka — 3 str.
24. Na bajram — 4 str.
25. Mačija i pasja politika — 3 str.
26. Plemenito srce — 6 str.
27. Na čestitanju — 3 str.
28. Priča o carevu zetu — 9 str.

OBJAVLJENE

1. Golijat gusak g. Marka Marekovića ("Gajret")
2. Ciganski salavat ("Novi Behar", XVI/1944. br. 8. str. 130)
3. Zašto je Alaga onoliko galamio u svojoj kući ("Napredak", XXX/1940)s. 154–158)
4. Životopis jednog međeda ("Biser", I/1912–13, 5, 83–85.6.110–111, 7. 113–137, 8.160–162, 9, 183–185; prevedeno i objavljeno na češkom jeziku
5. Kako je Mujaga uhvatio Lucina zeca ("Biser")
6. Promjene ("Napredak", XVI/1927. str. 164–167)
7. Fazan ("Naródna Uzdanica", IX/1941. str. 156–158)
8. Kvrge na čelu ("Napredak", XVIII/1929. str. 181–184)
9. Zašto je u svrake tanak rep? ("Novi Behar", III/1929–30, 16. strana br. 251–252)
10. Kada žena prekorači dopust ("Hrvatski list", 1933)
11. Dva mučavca, ("Novi Behar", I/1927, br. 4, str. 4–5)
12. Kada su se Nezir–hodži smrzli zubi ("Novi Behar", XV/1942–43., br. 1, str. 4)

II) ROMAN
NEOBJAVLJENI

1. Svatovsko groblje na Morinama
2. Leid, Liebe und Gluck jungen Ljubović – prijevod na njemački.

OBJAVLJENI

1. Sreća mladog Ljubovića ("Novi Behar", VII/1933–4, i VIII/1934–5).
2. Zlatna jabuka ("Novi Behar", X/1936–7, br. 15–16, s.200–204, 17–19, 224–228, 20–22, 262–268, 23–24, 322–327).

III) DRAMSKA DJELA

NEOBJAVLJENA

1. Mala Fata traži svoju majku – 9 str.
2. Zlogovor – 3 str.
3. Tužba zbog uspjele operacije – 11 str.
4. Pametan dječak – 14. str.
5. Kadija Urfet i buha Gurbet – 11 str.
6. Rano procvati omladinci – 16 str.
7. Teško je davati savjete za udaju – 8 str.
8. Teta lija i kompanija – 17 str.
9. Tajna jedne noći – 25 str.
10. Nasrudin hodžina propovijed o odnosima muža i žene – 6 str.
11. Ljubavni darovi – 42 str.
12. Tri želje – 15 str.
13. Izgubljene opklade – 4 str.
14. Mijat harambaša i Tešnjanin Alija – 20 str.
15. Mijat harambaša – 114 str.
16. Tri savjeta za tri dukata – 20 str.

OBJAVLJENA

1. Načelnikova tikva ("Novi Behar", XIV/1941–42, br. 6, str. br.178–180)
2. Majka plače a otac se smije ("Novi Behar", XIII/1939–40, broj 13– 18 , str. 119–206)
3. Jutarnji razgovor ("Novi Behar", II/1928–29, br. 24, str. 376–377. Novi Behar, IX/1936, br.1–3, s. 13–16,4,42–45; Glasnik VIS–a, 1973., broj 9–10, str. 436–440).

IV) HISTORIJSKA DJELA I PRIKUPLJENA GRAĐA

NEOBJAVLJENA

1. Ali paša Rizvanbegović, vezir od Hercegovine – 136 str.
2. Prikupljena građa iz povijesti Srbije – 19 str.
3. Pašić Halilaga – 1 str.
4. Radni i neradni dani – 2 str.
5. Položaj ruku – 1 str.
6. Iz povijesti Gradačca – 8 str.
7. Esma Vilićeva – 6 str.

OBJAVLJENA

1. Naša lijepa i bogata Tuzla u slici i pjesmi ("Hrvatski narod", 1944, naknadno objavljena u "Glasniku" VIS-a, XXXVI/1973, br. 5–6, strana 226–231),
2. Porodica Čuprić u narodnim pjesmama. (Naknadno objavljeno u listu "Glasnik" VIS-a, XXXVI/1973, br. 7–8, s. 355–8)
3. Povijest jedne sevdalinke. ("Narodna Uzdanica", X/1942, str. 97 – 101).

V) RAZNE PRIBILJEŠKE I DRUGI MATERIJAL

U ovoj grupi sadržano je bilo u rukopisu bilo otkucano na mašini oko 150 listova, najviše istrgnutih iz notesa, izresci objavljenih radova, biografski podaci i sl.

Da bi upotpunili sliku cjelokupnog književnog stvaralaštva H. Dubravića – Đoge, ovdje ćemo pokušati prema dostupnim nam časopisima i kalendarima u kojima je surađivao, donijeti popis članaka, crtica, drama i pripovijetki koje je objavio. Dolazi u obzir prije svega "Behar", "Biser", "Novi Behar", "Gajret", "Narodna Uzdanica" i "Napredak". Evo te djelomične bibliografije:

BEHAR

1. Jedna uspomena, X/1909–10. str. 52–57, 69–71
2. Međed, XI/1910–11, str. 45–46
3. Pokradeno grožđe, X/1909–10
4. Dvije struje ("Tvrdiši" i "Mehkiši"), X/1909–10
5. Lisica i sirac, III/1902, str. 47.

BISER

1. U tuđem svijetu, I/1912–13, br. 1., s. 7–8, br.2 i 3. s. 22–23.
2. Kako je Mehaga uhvatio Lucina zeca, II/1913–14, 3,43–44,4, 62–63. 5, 78–79,6,93–95.

3. Doktor Lacman liječi bolesnike po najnovijoj metodi, II/1913–14, br. 2, str. 186–188.

NOVI BEHAR

1. Ne varaj nikoga I/1927, str. 13
2. Materinski dan, I/1927, str. 11
3. Moderni junaci, I/1927, br. 4, str. 10–11
4. Mitar Džomba i njegov bilijar, I/1927, br. 7, 99–101, 8, 115–116
5. Na pragu nove školske godine, I/1927, br. 8, 113–114
6. Izbori i izborni teror, I/1927, br. 9, 129–130.
7. Slika iz brijačnice, I/1927, br. 9. 131–132
8. Turkuša i mačka, I/1927, br. 10, 155
9. Na korzu, I/1927, br. 11, 163–165
10. Za Švabina vremena, I/1927, br. 12, 184–185
11. Škola Narodnog zdravlja, I/1927, br. 12, 187
12. Naša kulturna pitanja, II/1928, br. 17, 257–259
13. Džumbus na papaganom, II/1928, br. 22, 363
14. Nova reforma kalendara, II/1928–29, br. 11, 172.
15. Novi turski alfabet, II/1928–29, br. 12, 189
16. Komentar na narodnu pjesmu "Fazli Buljubaša", II/1928–29, broj 16, 245–6
17. Lijet preko Sjevernog Pola, II/1928–29, br. 1–2, 20
18. Talijanska ekspedicija na Sjeverni Pol, II/1928–29, br. 4, 59, 74.
19. Licitacija, II/1928–29, br. 12, 179–181
20. Ljudska želja i Božja volja, II/1928–29, br. 15, 230–231
21. Akrep i žaba, II/1928–29, br. 21–22, 339
22. Berber Kara Mujo, II/1928–29, br. 19, 297–299, 20, 313–315, 21–22, 330–334, 23, 360–363, 24, 379–382.
23. Jedna ljubav Firdus Kapetana, III/1929–30, br. 12, 186
24. Rad na prosvjećivanju naroda, III/1929–30, br. 14–15, 219.
25. Smrt Mijata hajduka, III/1929–30, br. 19–20, 299–300
26. Kraljevina Jugoslavija, III/1929–30, br. 12, 185
27. Sandžaki šerif, III/1929–30, br. 16, 257
28. Mate Pušilula, III/1929–30, br. 5, 77
29. Zar opet? III/1929, 30, br. 17–18, 267–268
30. Za jedan dinar, IV/1930–31, br. 7, 103–104
31. Ribar Hasan, IV/1930–31, br. 8, 117–118
32. Daira hodže Mešana, IV/1930–31, br. 18–19, 273–276
33. Mujaga Batal, stari bakal, IV/1930–31, br. 10, 153–155, 11, 168–171, 12, 185–187
34. Usred ljeta kroz hercegovački krš, V/1931–32, br. 7–8, 121–123, 9, 139–140, 10, 155–156
35. Moj sinčić, V/1931–32, br. 13–14, 197–199
36. Trka pred magaretom, V/1931–32, br. 21–22, 301–304
37. Bojadžija, terzija i kadija, V/1931–32, br. 2, 28

38. Šta ćemo s đacima kad nisu u školi, VI/1932–33, br. 21, 285–286
39. Dva otkaza, VI/1932–33, br. 14,190
40. Kada sahat kuca—šta veli? VI/1932–33, br. 23,321
41. Pohlepa, VI/1932–33, br. 23, 323–324
42. Allah kjerim, VI/1932–33, br. 23.322
43. Najmanji trgovac, VII/1933–34, br. 1–2.20
44. Mujo Suljić – podrinski Matuzalem, VII/1933–34, br. 5, 72–73
45. Prilozi za povijest Konjica i gornje Hercegovine, VIII/1934–35, broj 11
–12, 176–177, 13, 217–220
46. Muslimani dramatičari, naša društva i zakon o zaštiti autorskih prava,
VIII/1934–35, br. 19, 325–328
47. Liska mostarska, VIII/1934–35, br. 17–18,305
48. Pomažimo islamsku štampu, IX/1935–36, br. 9–10,118–120
49. Konferencija u Starom Mostu, IX/1935–36, br. 14–16, 181–188
50. Kad prijatelj ima prijatelja policajca, x/1936–37, br.4–5,50–52
51. Prosvjetlimo naše selo!, XI/1937–38, br. 1–2, str. 1–3
52. Mješoviti brakovi, XI/1937–38, br. 21–23, 341–342
53. Kako je mala Fata dobila školske knjige, XII/1938–39, 7–14, 125-126
54. Kad sojtarija dođe u naše selo, XII/1938–39, br. 7–14, 125–126
55. Čudan san, XIII/1939–40, br. 1–6, str. 5–7
56. Dženabet ostaje dženabet, XIII/1939–40, br. 11–12, 139–140
57. Kad se dijele pozivi u vojsku, XIII/1939–40, br. 23, 319–320
58. Moć jednog slova, XIII/1939–40, br. 24, 335–336
59. Gost i gostovanje, XVI/1944, br. 8, 130
60. Seljak i njegov vo, XVI/1944, br. 5,80

GAJRET

1. Muke i nevolje starog učitelja, 1939, str. 317–320

NARODNA UZDANICA

1. Ženidba starog Mehmeda, III/1935, str. 128–134
2. Sulejman pejgamber i mrav, IV/1936, str. 146
3. Behrambegova medresa u Tuzli, IV/1936, str. 158–159
4. Čestitam Sažaljevam! V/1937, str. 160–166
5. Život i rad Hrvata muslimana u Zagrebu, XI/1943, str. 139–141

NAPREDAK

1. Andrija Vlah i Mašin grah, XX/1930, str. 222–225
2. Tradicija o Mijatu Harambaši, XXI/1931, str. 165–169
3. U medenom mjesecu, XXIX/1939, str. 197–201
4. Hrvatski plakat na svježem grobu, XXXII/1942, str. 193–196

Ovaj prikaz bibliografije djela H. Dubravića—Đoge napisan je s težnjom da podsjetimo i upozorimo javnost na ovog zapostavljenog i zaboravljenog književnika. Dubravić svojom originalnošću "realistične proze, koja odaje izrazitu sposobnost zapažanja i pripovijedački nerv i organizovano izlaganje sa diskretnim prisustvom humora u kometarisanju ljudskih slabosti i zbivanja, te izrazitu sklonost za živ i spontan dijalog"¹⁾—nesumnjivo zauzima značajno mjesto u redovima bosanskohercegovačkih književnika Muslimana.

SUMMARY

LITERARY INHERITANCE OF THE WRITER HUSEJIN DUBRAVIĆ—ĐOGO IN GAZI HUSREV—BEY'S LIBRARY

On the occasion of donation made by the sons of the Bosnian writer Husejin Dubravić—Đogo (1880—1961) to Gazi Husrev—bey's library the author considers this literary inheritance. In the same time he gives the biographical and bibliographical data about Dubravić—Đogo.

1) Muhsin Rizvić: Behar — književnoistorijska monografija, "Svjetlost", Sarajevo, 1971, strana 404.